

"..Dağlar ve denizler gibi büyük mevcudat, ruhsuz, müthiş cenazeler hükmündedirler." cümlesini açıklar mısınız?

İlgili cümlenin geçtiği pasajı buraya aldıktan sonra değerlendirmesini yapalım:

"Evvelki adam kâfirdir veya fâsık gâfildir. Şu dünya onun nazarında bir mâtemhâne-i umumiye'dir. Bütün zîhayat firâk ve zevâl sillesiyle ağlayan yetimlerdir. Hayvan ve insan ise, ecel pençesiyle parçalanan kimsesiz başıbozuklardır. Dağlar ve denizler gibi büyük mevcudât ruhsuz, müthiş cenazeler hükmündedirler. Daha bunun gibi çok elîm, ezici, dehşetli evham, küfründen ve dalâletinden neş'et edip, onu mânen tâzib eder."

Burda iman ve küfür muvazenesi yapılmaktadır. küfür ve gaflet nazarıyla aleme bakılınca ortaya çıkan manzara nazara veriliyor. Her şey, kâfirin nazarında anlamsızdır, değersizdir. Bu anlamsızlık ve değersizlik; ruhsuz ve cenaze gibi kavramlarla ifade edilmektedir.

"Bir vakit, iki adam hem keyif, hem ticaret için seyahate giderler. Biri hodbîn, tâlihsiz bir tarafa; diğeri hudâbîn, bahtiyar diğeri tarafa sulûk eder, giderler."

"Hodbîn adam hem hodgâm, hem hodendiş, hem bedbîn olduğundan; bedbînlik cezası olarak, nazarında pek fenâ bir memlekete düşer. Bakar ki, her yerde âciz bîçareler zorba, müthiş adamların ellerinden ve tahribâtlarından vâveylâ ediyorlar. Bütün gezdiği yerlerde böyle hazin, elîm bir hali görür. Bütün memleket bir mâtemhâne-i umumi şeklini almış. Kendisi şu elîm ve muzlim hâleti hissetmemek için sarhoşluktan başka çare bulamaz."

"Çünkü herkes ona düşman ve ecnebî görünüyor. Ve ortalıkta dahi müthiş cenazeleri ve me'yusâne ağlayan yetimleri görür. Vicdânî azab içinde kalır."

"Diğeri hudâbîn, hudâperest ve hakendiş, güzel ahlâklı idi ki, nazarında pek güzel bir memlekete düştü. İşte bu iyi adam, girdiği memlekette bir umumi şenlik görüyor. Her tarafta bir sürûr, bir şehrâyin, bir cezbe ve neşe içinde zikirhâneler. Herkes ona dost ve

---

akrabâ görünür. Bütün memlekette yaşasınlar ve teşekkürler ile bir terhisât-ı umumiye şenliği görüyor. Hem tekbir ve tehlîl ile mesrurâne ahz-ı asker için bir davul, bir musiki sesi işitiyor. Evvelki bedbahtın hem kendi, hem umum halkın elemi ile müteallim olmasına bedel; şu bahtiyar hem kendi, hem umum halkın sürûru ile mesrur ve müferrah olur, hem güzelce bir ticaret eline geçer. Allah'a şükreder. Sonra döner, öteki adama rast gelir, halini anlar. Ona der:

"Yahu, sen divâne olmuşsun. Batnındaki çirkinlikler, zâhirine aksetmiş olmalı ki, gülmeyi ağlamak, terhisâtı soymak ve tâlân etmek tevehhüm etmişsin. Aklını başına al, kalbini temizle."

"Tâ şu musîbetli perde senin nazarından kalksın. Hakikati görebilesin. Zîrâ nihayet derecede âdil, merhametkâr, raîyyetperver, muktedir intizamperver, müşfik bir melikin memleketi, hem bu derece göz önünde âsâr-ı terakkiyât ve kemâlât gösteren bir memleket, senin vehminin gösterdiği sûrette olamaz."
(1)

"Evet, nazar-ı gaflet ve dalâlette vahşetli ve dehşetli bir ademistan ve elîm ve mahvolmuş bir mezaristan olan bütün geçmiş zaman ve ölmüş karnlar ve asırlar, canlı birer sahife-i ibret ve baştan başa ruhlu, hayattar bir acip âlem ve mevcut ve bizimle münasebetdar bir memleket-i Rabbâniye sûretinde, sinema perdeleri gibi kâh bizi o zamanlara, kâh o zamanları yanımıza getirerek her asra ve her tabakaya gösterip yüksek bir i'câz ile dersini veren Kur'ân-ı Mucizü'l-Beyan, aynı i'câz ile, nazar-ı dalâlette câmid, perişan, ölü, hadsiz bir vahşetgâh olan ve firak ve zevalde yuvarlanan bu kâinatı bir kitab-ı Samedânî, bir şehri Rahmânî, bir meşher-i sun'-i Rabbânî olarak o câmidâtı canlandırıp birer vazifedar suretinde birbiriyle konuşurup ve birbirinin imdadına koşurup nev-i beşere ve cin ve meleğe hakikî ve nurlu ve zevkli hikmet dersleri veren bu Kur'ân-ı Azîmüşşanın..." (2)

Dipnotlar:

---

(1) bk. [Sözler, İkinci söz.](#)

(2) bk. [a.g.e., Yirmi Beşinci Söz.](#)